

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering.
Se mottakerliste nedenfor.

Ref.:
23/04231-37 / 2.4.2

Dato:
26.11.2025

Saksbehandler:
Eli Koller

Vedtak om tillatelse etter forurensningsloven til radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall i forbindelse med utbygging av dobbeltspor Kleverud – Åkersvika, Bane NOR SF

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) viser til søknad med vedlegg fra Bane NOR SF mottatt 11.07.2025, samt tidligere tillatelse av 27.10.2024.

Vedtak om tillatelse

DSA endrer tillatelse etter forurensningsloven til radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall fra utbygging av dobbeltspor Kleverud-Åkersvika etter søknad fra Bane NOR SF (Bane NOR).

Endringen gjelder økte grenseverdier for utslipp til vann av de radioaktive stoffene U-nat og K-40 for entreprisene KSÅ-3 og SÅ-3.

Tillatelsen med vilkår er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16, jf. forskrift om radioaktiv forurensning og avfall § 4. I tillegg til de vilkårene som følger av tillatelsen, plikter Bane NOR å overholde forurensningsloven, strålevernloven og forskrifter som er hjemlet i disse lovene.

Tillatelsen gjelder fra dags dato til 31.12.2027.

Tillatelsen er gitt tillatelsesnummer TU24-05-1 og følger vedlagt. Tillatelsesnummeret bes brukt ved fremtidige henvendelser til DSA om saken.

Bane NOR skal til enhver tid vurdere tiltak for å redusere utslippene til ytre miljø.

Postadresse *Postal address:*
Postboks 329 Skøyen
NO-0213 Oslo, Norway

T +47 67 16 25 00
F +47 67 14 74 07

Besøksadresse *Office:*
Grini næringspark 13
1361 Østerås, Norway

dsa.no
dsa@dsa.no

Swift address: UNBANOKK
Bankkonto *Bank account:*
8276 01 00494

IBAN: NO76 8276 01 00494
Org.nr.: 867 668 292

Vedtak om gebyr

Bane NOR skal betale et gebyr for DSAs saksbehandling og fastsettelse av tillatelse i henhold til forurensningsforskriften § 39-3. Varsel om gebyr ble gitt til Bane NOR den 23.09.2025.

På bakgrunn av medgått ressursbruk ilegges Bane NOR gebyrsats 9 for vår behandling av søknaden. Satsen tilsvarer et beløp på kr 9 200 for arbeid med fastsettelse av tillatelser, jf. forurensningsforskriften § 39-4.

Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra DSA for innbetaling til statskassen.

Søknad

Bane NOR bygger dobbeltsporet jernbane mellom Kleverud og Åkersvika i Stange kommune. Prosjektet innebærer 29,7 km med dobbeltspor, ny jernbanetunnel, oppgradering av stasjonene på Tangen og Stange, samt ny jernbanebro over Tangenvika. Prosjektet er delt inn i seks hovedentrepriser/kontrakter (KS-1, KS-2, KSÅ-3, SÅ-3, SÅ-4 og SÅ-5). På strekningen Sørli-Åkersvika vil det forekomme terrenginngrep i områder med potensielt syredannende svartskifer og løsmasser som inneholder naturlig forekommende radioaktive stoffer. Potensielt syredannende bergmasser kan danne syre dersom de kommer i kontakt med luft og vann, noe som kan føre til økt utlekking av naturlig forekommende radioaktive stoffer. Bane NOR fikk tillatelse TU24-05, datert 15.05.2024 til håndtering og utslipp av radioaktive stoffer i forbindelse med utbyggingen av dobbeltspor Kleverud-Åkersvika.

Bane NOR søker om endret tillatelse etter forurensningsloven til radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall fra utbygging av dobbeltspor Kleverud-Åkersvika, datert 11.07.2025. I søknaden skriver Bane NOR at etter søknaden til tillatelse TU24-05 ble sendt inn, har det oppstått anleggstekniske forhold som har gitt økte vannmengder med høyere innhold av uran og radioaktivitet. Dette gjelder da spesielt for byggegropen i områder med uranholdig torv. Her står grunnvannet høyt og det medfører økt pumping av grunnvann fra byggegrop. Grunnvannet står i kontakt med torv, som er naturlig forurenset med uran fra forvitring av svartskifer. Analyser av rensset vann fra byggegrop viser urankonsentrasjoner (opptil 347 µg/l) langt over det som ble lagt til grunn i søknaden (28,5 µg/l). Videre har disse byggegropene stått åpne lengre enn antatt, noe som har ført til økt behov for vannhåndtering og rensing. Til tross for ytterligere rensing av radionuklider vil økt vannmengde medføre at utslippsgrensene i eksisterende tillatelse overskrides.

Bane NOR beskriver at et nytt renseanlegg med samme utslippspunkt som tidligere (bekk ved Ljøstad) planlegges, og det er bygget et fordrøyningsbasseng på ca. 1 500 m³ for å håndtere nedbørstopper, snøsmelting og tilkjørt anleggsvann, samt stabilisere vannkvaliteten. De to renseanleggene vil normalt ikke brukes samtidig, med mindre vannmengdene krever det.

Bane NOR søker om å øke utslippsgrensen for radionuklidene U-nat og K-40 fra entreprisene KSÅ-3 og SÅ-3. Det søkes om å endre utslippsgrensen fra 1,5 til 14 U-nat MBq/år og 0,6 til 12 K-40 MBq/år.

For ytterligere beskrivelse viser vi til Bane NOR sin søknad om endring i utslippstillatelse TU24-05.

Saksgang

DSA behandler søknader om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven i henhold til forurensningsforskriftens kapittel 36 om behandling av tillatelser etter forurensningsloven.

Saksbehandlingen ble gjort på bakgrunn av innsendt søknad om endring i tillatelse mottatt 11.07.2025, og opplysninger fremkommet under behandling av søknaden.

Forhåndsvarsel til allmennheten («høring») og uttalelser

Søknaden ble unntatt høring ettersom vi anser vedtaket å være av mindre miljømessig betydning, jf. forurensningsforskriften § 36-9 annet ledd bokstav b.

Regler vedtaket bygger på

Virksomhet som kan medføre forurensning krever tillatelse etter forurensningsloven § 11 så lenge den ikke er lovlig etter forurensningsloven § 8 tredje ledd, jf. § 7 første ledd. Forskrift om radioaktiv forurensning og avfall § 4 andre ledd fastsetter grenser for utslipp av radioaktive stoffer som alltid krever tillatelse og dermed aldri er lovlig etter forurensningsloven § 8 tredje ledd. Grensene er angitt i Bq/g eller Bq/år.

I vurderingen om tillatelse til forurensning skal gis eller ikke, legges det vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket ellers vil medføre, jf. forurensningsloven § 11 femte ledd.

Dersom forurensningsmyndigheten gir tillatelse til forurensning, kan myndigheten sette de vilkår som er nødvendige blant annet for å motvirke at forurensningen fører til skader eller ulemper. Det kan fastsettes beskyttelses- og rensetiltak og gjenvinning og at tillatelsen bare skal gjelde for en viss tid, jf. forurensningsloven § 16 første ledd.

Forurensningsloven § 2 nr. 3 omhandler tiltak for å unngå og å begrense forurensning og avfallsproblemer og sier at det skal tas utgangspunkt i den teknologi som ut fra en samlet vurdering av nåværende og fremtidig bruk av miljøet og av økonomiske forhold, gir de beste resultater. Ved fastsettingen av vilkårene skal det også legges til grunn hva som kan oppnås ved innføring av beste tilgjengelige teknikker (BAT).

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Disse rettsprinsippene omfatter vurdering i forhold til kunnskapsgrunnlaget, «føre-var-prinsippet», samlet belastning, miljøforsvarlige teknikker og at kostnader bæres av den ansvarlige.

Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes inn i skjønnsutøvingen. De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter forurensningsloven.

DSAs vurdering av saken

Begrunnelse for vedtaket

Bane NOR har beregnet årlig estimat for utslippsmengder for 2026 med det oppgraderte renseanlegget med en forutsetning om en 25% forbedret renseeffekt av uran. Gjennomsnittlig utslippskonsentrasjon settes da til 37 µg/l. Bane NOR har gjort en risikovurdering ved hjelp av ERICA Assessment TOOL, og det ble konkludert på bakgrunn av analysen at konsentrasjonen av uran i renset anleggsvann etter oppgradering av anlegget ikke påvirker miljøet i bekken.

Det er særlig naturlig forekommende uran som er en utfordring når det forekommer utlekking fra syredannende bergarter. Bane NOR viser til oppgradert renseanlegget etter mottatt tillatelse (TU24-05) for bedre rensning av uran. Miljørisikovurderingen utført av Bane NOR viser at gjennomsnittlig konsentrasjon av uran i utslippet fra oppgradert renseanlegg er lavere enn urankonsentrasjonen oppstrøms i anleggsområdet. Utslippet vil også fortynnes før det når Vestre Starelv. DSA vurderer at konsentrasjonene for utslipp av radioaktive stoffer som oppgis i søknaden vil være av mindre miljømessig betydning.

DSA anser at saken er tilstrekkelig opplyst og at vedtak kan fattes, jf. forvaltningsloven § 17. Det forutsetter også at aktivitetene som medfører radioaktiv forurensning er planlagt gjennomført på en miljømessig forsvarlig måte med bruk av BAT.

Begrunnelse for utvalgte vilkår

Utslippsgrenser og måleprogram

Bane NOR skal i henhold til punkt 5.2 i tillatelsen vedlikeholde måleprogrammet for utslipp til ytre miljø. Måleprogrammet skal kunne verifisere at utslippsgrensene ikke overstiges og inkludere analyse av relevante stoffer.

Måling av uran i drikkevann

Bane NOR skal fortsette å gjennomføre målinger av uran i drikkevannsbrønner som forventes å bli påvirket av anleggsarbeidene. Slik som beskrevet i Bane NOR sitt hørings svar til Jan Henning Aasen i forbindelse med søknad om tillatelse (TU24-05).

Årlig rapportering og avsluttende rapport

Bane NOR skal også levere årsrapporter til DSA og en sluttrapport etter at arbeidene er ferdigstilt. Mer informasjon om dette finnes i tillatelsens kapittel 5.4 og 5.5. Frist for sluttrapport er satt til 1. mars 2028.

Radioaktivt avfall

Virksomheten skal begrense aktivitet som genererer radioaktivt avfall. DSA vil minne om at det er årlig leveringsplikt for radioaktivt avfall, jf. avfallsforskriften § 16-7 tredje ledd. Dersom det er behov for å lagre radioaktivt avfall ved virksomheten utover ett år, enten til henfall eller i påvente av endelig disponering, må virksomheten ha tillatelse til dette. Da må virksomheten søke til DSA om tillatelse til lagring av radioaktivt avfall, som innebærer et unntak fra den årlige leveringsplikten. En slik søknad skal beskrive avfallens egenskaper, hvordan avfallet lagres og hvordan dette oppfyller kravet om forsvarlig oppbevaring av radioaktivt avfall, jf. avfallsforskriften § 16-4, og kravet om forsvarlig oppbevaring av radioaktive kilder, jf. strålevernforskriften § 26.

Konklusjon

DSA fatter vedtak om tillatelse etter forurensningsloven til radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall i forbindelse med utbygging av dobbeltsporet jernbane mellom Kleverud og Åkersvika for Bane NOR.

DSA vurderer på bakgrunn av informasjonen fremkommet i søknaden og under behandling av søknaden at vedtaket vil være av liten miljømessig betydning. DSA har vurdert at fordelene ved å tillate aktiviteter som medfører radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall i forbindelse med byggingen av dobbeltspor mellom Kleverud-Åkersvika, er større enn ulempene dette vil medføre. Vår vurdering er at omsøkt aktivitet er miljømessig akseptabelt slik den er planlagt og med de vilkårene som stilles. DSA konkluderer med at tillatelse kan gis.

Klagerett

Bane NOR og andre med rettslig klageinteresse har adgang til å klage i henhold til forvaltningsloven kapittel VI. Hele eller deler av dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker fra underretting om vedtak har kommet frem, eller fra klageren fikk eller burde tilegne seg kjennskap til vedtaket.

En eventuell klage skal sendes til DSA og angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes skriftlig, og andre opplysninger av betydning for saken bør også nevnes.

En eventuell klage medfører ikke automatisk at gjennomføringen av vedtaket utsettes. DSA eller Klima- og miljødepartementet kan etter anmodning eller eget tiltak beslutte at vedtaket ikke skal

gjennomføres før klagefristen er ute eller klagen avgjort. Avgjørelsen om spørsmålet om gjennomføring kan ikke påklages.

Med visse begrensninger har partene rett til å se sakens dokumenter. DSA vil gi nærmere opplysninger på forespørsel. Vi vil også kunne gi øvrige opplysninger om saksbehandlingsregler og andre regler med betydning for saken.

Vedtaket om gebyr kan også påklages. En eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og sendes til DSA. Klagen vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsatt ovenfor må betales inn. Dersom DSA tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

Gjeldende regelverk

Følgende regelverk er relevant for informasjon i dette brevet og for tillatelsen:

- lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven)
- forskrift om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall (forskrift om radioaktiv forurensning og avfall)
- forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kapittel 16
- forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) kapittel 36
- forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- lov om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven)
- forskrift om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften)
- lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Med hilsen

Elin Ohlin
seksjonssjef

Eli Koller
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

Tillatelse TU24-05-1 til radioaktiv forurensning og håndtering av radioaktivt avfall - Bane NOR SF - Bane NOR SF

Liste over mottakere:

BANE NOR SF
BANE NOR SF v/ Trine Marianne Holm